

داستان‌های هنر

جیمز ال‌کینز

مترجم: فاطمه ندرلو

www.ketab.ir

سرشناسه: الکینز، جیمز، ۱۹۵۵ - م. Elkins, James
عنوان و نام پدیدآور: داستان‌های هنر/ مولف جیمز الکینز؛ ترجمه فاطمه ندرلو.

مشخصات نشر: تهران: چهار سرو، ۱۴۰۰.

مشخصات ظاهر: ۱۴۹ ص؛ ۱۴/۵×۲۱/۵ سم.

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۷۴۷۱۰-۰

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

یادداشت: عنوان اصلی: Stories of Art, ۲۰۰۲.

موضوع: هنر -- تاریخ‌نویسی -- روش‌شناسی

موضوع: Art -- Historiography -- Methodolog

موضوع: نقد هنری -- تاریخ‌نویسی -- روش‌شناسی

موضوع: Art criticism -- Historiography -- Methodology

موضوع: هنر -- تاریخ‌نویسی -- آینده‌نگری

موضوع: Art -- Historiography -- Forecasting

شناسه افزوده: ندرلو، فاطمه، ۱۳۶۲-، مترجم

رده بندی کنگره: N۳۸۰

رده بندی دیویی: ۷۰۷/۲

شماره کتابشناسی ملی: ۷۳۵۸۱۵۳

وضعیت رکورد: فیبا

نویسنده: جیمز الکینز

مترجم: فاطمه ندرلو

انتشارات: چهار سرو

لیتوگرافی: کحالی

چاپ و صحافی: فاروس

شمارگان: ۱۰۰۰

تلفن: ۴۴۰۶۸۲۴۱

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است.

فهرست

- ۱ پیش‌گفتار
- ۶ فصل اول: داستان‌های شهودی
- ۴۱ فصل دوم: داستان‌های قدیمی
- ۵۸ فصل سوم: داستان‌های جدید
- ۸۷ فصل چهارم: داستان‌های غیراروپایی
- ۱۱۲ فصل پنجم: داستان‌های کامل

پیش گفتار

در سال ۱۹۵۰ میلادی یعنی فقط نیم قرن پیش، مورخ هنر ا. ه. گامبریچ^۱ کتابی به نام داستان هنر نوشت که از آن زمان تاکنون هیچ وقت چاپ آن متوقف نشده است. هر بار نسخه‌های ویرایشی جدید، به شکل نفیس‌تر از نسخه‌های قبلی چاپ می‌شود. تصاویر جدیدترین نسخه‌های آن نسبت به هر کتاب هنری دیگر دارای کیفیت بهتری است، ولی متن این کتاب به شکل دست نخورده‌ای باقی مانده و هنوز برای بسیاری از مردم، داستان هنر است.

این در حالی است که در این پنجاه سال پس از نیمه قرن حاضر، پایه و اصول تاریخ هنر به شکل‌ها و در مسیرهای جدید رشد کرده است. امروزه مورخین هنر نسبت به هنرمندان زن و اقلیت‌ها تعهد منصفانه‌تری دارند و کتاب‌های جدید، بیشتر هنرهای فرعی و فرهنگ‌های غیر غربی را شامل می‌شوند. چیزی که روزی به شکل موضوعی واحد و شفاف به عنوان داستان هنر مطرح بود، امروز به شکل داستان‌های پیچیده هنر می‌باشد که موضوع من در این کتاب است.

کتاب گامبریچ پاسخ به سؤالاتی است برای یک مسأله قدیمی؛ چگونه می‌توان ریسمان‌های تاریخ را به شکل یک داستان یکپارچه و متأثر تبدیل کرد. زمانی که تاریخ هنر تحت تأثیر رنسانس قرار گرفت مخلوطی بود از، بیوگرافی‌های متعدد، نقدهای بدون پیشینه، توصیف‌های قدیمی و ساده، حکایت‌های افسانه‌ای، و موضوعات ساده و کسل‌کننده در مورد محل تولد هنرمندان و کسانی که آنها را استخدام می‌کردند. این طور به نظر می‌رسد که انگار اولین مورخ هنر، جورجیو واساری^۲ مورخ ایتالیایی خیلی مطمئن نبود که چطور در مورد هنر بنویسد. او کمی سخن چینی می‌کند، کمی به آنها سندیت می‌دهد و زمان زیادی را فقط صرف مدح و تعریف کردن از هنرمند مورد پسند خود می‌کند. هیچ نمونه‌ای برای این که به او نشان دهد تاریخ هنر می‌بایست چطور نوشته شود، وجود نداشت، به همین دلیل او مخلوط دلپذیری از سبک‌های مختلف از کتاب‌ها، تاریخچه خانوادگی، گزارش سفرهای یونان و بیوگرافی‌ها درست می‌کند که همه آنها منجر به پروژه او از اسناد هنر ایتالیا می‌شود.

بعد از چهار قرن و نیم، مسائل پیچیده‌تر از قبل شده‌اند. امروز مورخین هنر نه تنها در مورد نقاشی، مجسمه و معماری که واساری توصیف می‌کند، بلکه درباره هر نوع موضوعی می‌نویسند و امکان استفاده از هر نوع تئوری برای کمک به تفسیر کردن چیزی که می‌بینند را دارند. بعضی مورخین هنر، مکتب

^۱. Ernst Gombrich

^۲. Giorgio Vasari

فمینیسیم را دنبال می‌کنند (در بین مشت‌های گوناگونی‌ها) که اغلب با روانکاو ترکیب شده است (که قسمتی دیگر از همان گوناگونی‌هاست) دیگر مورخین هنر روش‌های نمادشناسی، ساختارشناسی و یا اصول پیچیده‌تری را تصدیق می‌کنند. همراه با شروع شدن هزاره جدید مورخین هنر دریافتند که همان اندازه که وقت خود را صرف نگاه کردن به تصاویر می‌کنند به همان اندازه تنوری‌ها و روش‌های خود را پیچیده‌تر می‌کنند.

امکان این که همه این تنوری‌ها را در فضای کتابی به این کوتاهی بتوان توضیح داد وجود ندارد و احتمالاً سعی بر انجام آن نیز بی‌فایده بود. کتاب‌های زیادی برای آشنایی با این تنوری‌ها و کتاب‌هایی برای توضیح آنها با جزئیات بیشتر وجود دارد. من حتی نمی‌توانم، در مورد تاریخچه خود این قوانین، وضع کننده‌های آنها، مدارس ملی و پیشرفت مفهومی آنها، چیزی بگویم. این کار نیز انجام شده است و برای انجام این کار به شکل عادلانه به کتاب بزرگتری احتیاج است. البته که بازنویسی تاریخ هنر فعلی از دوران پالئولیتیک تا پیکاسو با هر گونه روش قابل درک، غیر ممکن است. حتی کتاب گامبریچ با داشتن بیش از چهارصد تصویر این کار را به سختی انجام داده است.

خوشبختانه روشی برای معرفی اصولی وجود دارد که هم برای آنچه در واقع مورخین هنر انجام می‌دهند و هم جوابگوی شکل خلاصه آن است حیاتی می‌باشد. در این کتاب من شکل‌های تاریخ هنر که در منون متفاوت ارائه شده. هدف و نمای کلی از داستان‌های هنر را بررسی می‌کنم. داستان هنر گامبریچ شکلی کاملاً واضح دارد: در واقع از دوران مصر باستان شروع شده است و در اصل در انگلستان به پایان می‌رسد. هر کتابی که از دنیای هنر انتخاب کنید دارای شکلی مخصوص به خود است: نویسنده تعدادی آثار هنری را انتخاب می‌کند و بقیه را حذف می‌کند و سعی می‌کند آنها را در یک قالب و ساختار رضایت بخش جای دهد. اصول تاریخ هنر می‌تواند به شکل یک بازسازی متداوم از گذشته به نظر برسد، تلاشی مستمر برای حفظ کردن ارتباط بین هدف و القا معنی.

این واقعیتی است که برای تمام کتاب‌های تاریخ هنر صادق است نه فقط برای کتاب‌های حجیمی که سعی می‌کنند همه دنیا را در یک بسته بندی سه کیلویی جای دهند. یک کتاب در مورد یک موضوع تخصصی برای مثال (یک منوگرافی) در مورد نقاش ایتالیایی قرن هجدهم جیم باتیستا تیپولو^۳ ممکن است در آن هیچ نقدی در مورد هنرمندان دیگر وجود نداشته باشد ولی پر از ایده‌ها و نظراتی است که چه چیز هنر قرن هجدهم را جالب و قابل توجه می‌کند یا اینکه چرا آثار تیپولو ارزش بازنگری دارد و یا درباره هنرمندان و جنبش‌هایی که جزء اصلی کتاب نیستند. این تنها راه ساده‌ای است که کار نقد را ارزشمند می‌کند و نه چیز

دیگری. اگر به دنبال اولین کتاب تاریخ هنر باشید کتاب هوش تصویری^۴ تیهپولو می‌تواند نزدیک ترین نمونه جلد کتابی باشد که من می‌توانم نام ببرم. نویسندگان این کتاب قضاوت‌های بسیاری درباره درک اشتباه بیننده از کارهای تیهپولو دارند. آنها اشاره می‌کنند که نقاششان "نه سلیقه توصیفی و همین‌طور سلیقه‌ای که نه تنها آزادانه بلکه به شکلی مطمئن دارای وحدت تصویری است را راضی نمی‌کند". آنها سعی می‌کنند "تیهپولوی نیمه کاره" را به مردمی که با دقت کافی آثار او را ندیده‌اند و تا حدودی او را فراموش کرده‌اند، باز شناسانند. خواننده با نگاهی تازه با هنرمندی خاص رو به رو می‌شود، هنرمندی که "در دسترس و دوست داشتنی" در عین حال روشنفکر "بی‌قرار" و به یاد ماندنی است. کتاب به طور مختصر تعبیری است از یک هنرمند قرن هجدهم برای مخاطبی در اوایل قرن بیستم و با انجام این کار تغییری کوچک در عین حال مهم در احساس مخاطب نسبت به کل تاریخ هنر اروپا می‌دهد. با این روش حتی تخصصی‌ترین کتاب‌ها به تاریخ، شکل و جهت می‌دهند.

برای فکر کردن به شکل تاریخ هنر نیازی به آموزش پیشرفته وجود ندارد. هر فردی که به تماشای یک موزه هنری می‌رود با بازدید از بعضی گالری‌ها و نادیده گرفتن بعضی دیگر به مادگی به تاریخ شکل می‌دهد. بازدید کنندگانی را دیده‌ام که چون راه خودشان را در گالری‌های هنر مدرن گم کرده بودند کاملاً دچار دستپاچگی شدند و از نگهبان‌ها پرسیدند: که چطور می‌شود از اینجا خارج شد یا این که چطور می‌شود به قسمت امپرسیونیسم یا اتاق رامبرانت بازگشت. دسته دیگر کاملاً متفاوتند، آنها کسانی هستند که پیشگامان هنر را مثل مومیایی‌هایی می‌بینند که با احترام‌های بی‌جا طولانی‌تر از زمانی که باید فراموش می‌شدند حفاظت شده‌اند. این دسته از بازدید کنندگان ترجیح می‌دهند، بیشتر زمان خود را در گالری‌های هنر مدرن "گم" شوند. بعضی از بازدید کنندگان به دنبال آثار عجیب هستند، آنها با عجله از قسمت نقاشی‌های اروپا رد می‌شوند و به سمت گالری‌های کوچک کناری که در آنها زیورآلات و اسباب خانه عجیب و غریب وجود دارد می‌روند. در مؤسسه هنر شیکاگو، جایی که من کار می‌کنم، مجموعه‌ای بزرگ از گوی‌های شیشه‌ای تزئینی و همین‌طور هزاران خانه‌عروسکی مینیاتوری وجود دارد که با سبک‌های قرون متفاوت ساخته شده‌اند. جمعیت ثابتی بازدید کننده تنها برای دیدن این دو هنر تقریباً فراموش شده به موزه می‌آیند. بنابراین تنها با قدم زدن در یک موزه با ترتیبی معین می‌توانید تاریخ هنری بسازید که قابل قبول، لذت‌بخش یا منسجم به نظر رسد. مسیری که شما انتخاب می‌کنید دقیقاً شبیه ترتیبی است که در فصل‌های کتابی مثل کتاب گامبریچ می‌باشد، این نقشه‌ای از علاقه‌های شما است، استراتژی‌ای برای تجربه کردن تاریخ فرهنگی از

نوعی که ترجیح می‌دهید.

می‌تواند جالب باشد که بنشینید و نقشه‌ای کوچک از دوره‌ها و هنرمندانی که علاقه دارید بکشید، چنین تصویری می‌تواند فهرست شما با جهت نگرش شما به گذشته باشد. در فصل اول من از افراد متعدد، دانشجویا و معلم‌هایی که از این نوع نقشه‌ها تهیه کرده‌اند، گزارشی آورده‌ام. سپس در فصل دوم من به مقایسه همین نقشه‌های بداهه‌ای با بعضی کتاب‌های اصلی تاریخ هنر که از دوره‌های رنسانس تا قرن نوزدهم نوشته شده‌اند می‌پردازم. این طور به‌منظر می‌رسد که احساس بی‌قاعده بسیاری از مردم در مورد شکل تاریخ به خوبی با کتاب‌های تأثیرگذاری که در قرون گذشته نوشته شده‌اند مرتبط باشد، به زبان دیگر می‌توان گفت: تاریخ هنری که شما تصور می‌کنید، بدون اینکه متوجه آن باشید همان چیزی است که خودتان اختراع کرده‌اید.

فصل سوم، با در نظر گرفتن کتاب‌های حاضر مثل کتاب‌هایی که در دبیرستان‌ها یا سال‌های اول دانشگاه‌ها برای تدریس تاریخ هنر استفاده می‌شود مطالب را به روز می‌کند. این نوع کتاب‌ها سعی می‌کنند با چپاندن تقریباً همه چیز در هزاران صفحه‌ای که چاپ می‌شود سمت و سویی به پژوهش‌های قدیمی بدهند. آنها با تأثیر گذاشتن بر ما به ما می‌آموزند که تاریخ هنر داستان همه هنرها است. ادعای عجیبی که به نظر من قبول کردن و یا آن کنار آمدن کار سختی است. سپس برای اینکه بینم تاریخ هنر برای آنهایی که هنر اروپا را یا نمی‌شناسند یا برایشان مهم نیست چگونه است، به کتاب‌هایی که در بیرون از اروپا و آمریکا نوشته شده‌اند، مراجعه می‌کنم. کتاب‌های غیراروپایی از این نظر که نشان می‌دهند بسیاری از عقاید غربی درباره هنر هنوز تا چه حد محدود کننده‌اند، می‌توانند موضوع جالب و تازه‌ای باشند. حتی مورخین هنری که به هنر غیر غربی و به عوامل برابری در فرهنگ‌های مختلف اهمیت زیادی می‌دهند به مزیت بخشیدن به غرب ادامه می‌دهند. کتاب‌های غیراروپایی تقویت‌کننده بسیار خوبی برای تردید در اروپا محوری است.

حتی با بالا رفتن علاقه به هنر غیر غربی، رشته تاریخ هنر هنوز نتوانسته است کتابی شایسته در حد کتاب گامبریچ جایگزین کند. در فصل آخر من تصور می‌کنم که یک کتاب تاریخ هنر "عالی" چطور می‌تواند باشد. می‌تواند شامل مقدار قابل ملاحظه‌ای باشد از آثار هنرمندان زن و اقلیت‌ها و مربوط به هنری که در کشورها و سرزمین‌های کوچک‌تر است. همین طور می‌تواند هنر مردمی مثل تبلیغات و گوی‌های تزئینی را دربرگیرد. در فصل آخر من کتاب‌هایی را ابداع کردم با روش برهس^۵ که می‌تواند جوابگوی تمام خواسته‌های چند فرهنگی باشد. خواهید دید که آنها از عالی هم فراترند.